

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maakaasumarkkinalain muuttamisesta ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 ja 16 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maakaasumarkkinalain muuttamisesta ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 ja 16 §:n muuttamisesta (HE 104/2019 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Arto Rajala, työ- ja elinkeinoministeriö
- lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu, oikeusministeriö
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutetun toimisto
- erityisasiantuntija Jussi Pääkkönen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- johtaja Antti Paananen, Energiavirasto
- toimitusjohtaja Olli Sipilä, Gasgrid Finland Oy
- toimitusjohtaja Mika Paloranta, Suomen Kaasuenergia Oy
- johtava asiantuntija Kimmo Siira, Energiateollisuus ry
- toiminnanjohtaja Anna Virolainen-Hynnä, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry
- toiminnanjohtaja Kaija Savolainen, Suomen Omakotiliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Suomen Kaasuyhdistys ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maakaasumarkkinalakia ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettua lakia.

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

Esityksen tavoitteena on siirtyä maakaasumarkkinoiden avautuessa 1 päivänä tammikuuta 2020 keskitettyyn tiedonvaihtoon maakaasun vähittäismarkkinoiden keskeisten markkinaprosessien, kuten toimittajan vaihtojen ja muuttojen toteuttamisessa ja mittaustietojen välityksessä. Tavoitteena on myös siirtyä jakeluverkoissa toimivien vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden maakaasutaseiden keskitettyyn selvitykseen. Vähittäismyyjiä ja jakeluverkonhaltijoita palvelemaan perustettaisiin maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö eli niin sanottu datahub, jonka toiminnasta vastaisi järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija. Vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat veloitettaisiin hoitamaan mainitut markkinaprosessinsa maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kautta. Koska yksiköllä olisi lakiin perustuva monopoliasema näiden palvelujen tuottamisessa, palvelujen ehdot ja hinnoittelumenetelmät vahvistettaisiin ennen niiden käyttöönottamista. Yksikön toiminnan valvonta annettaisiin kansallisena sääntelyviranomaisena toimivalle Energiavirastolle.

Maakaasumarkkina- ja maakaasukaupan markkinaprosesseihin liittyvien henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta ja maakaasukaupan markkinaprosesseihin liittyvien tietojen käsittelystä maakaasun toimitusten mittauksessa, tasevastuun täyttämisessä, maakaasukaupan tiedonvaihdossa ja niihin liittyvissä muissa maakaasukaupan markkinaprosesseissa sekä taseselvityksessä. Esityksessä ehdotetaan säännöksiä, jotka antaisivat maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle ja maakaasualan yrityksille oikeusperusteen käsitellä henkilötietoja, kun ne hoitaisivat edellä mainittuja lakisääteisiä tehtäviään ja velvoitteitaan.

Maakaasukaupan keskitettyyn tiedonvaihtoon liittyvät muutokset maakaasumarkkinalakiin ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettuun lakiin on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa. Tavoitteena on, että muutokset tulisivat voimaan mahdollisimman pian 1 päivänä tammikuuta 2020 tapahtuvan maakaasumarkkinoiden kilpailulle avautumisen jälkeen.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja lähtökohdat

Ehdotuksen taustalla on maakaasumarkkinoiden 1.1.2020 tapahtunut avaaminen kilpailulle. EU:n maakaasun sisämarkkinoita koskeva lainsäädäntö (maakaasun sisämarkkinadirektiivi 2009/73/EY sekä maakaasuverkkoasetus (EY) N:o 715/2009 sekä siihen perustuva delegoitu lainsäädäntö) edellyttää maakaasumarkkinoiden perustuvan kilpailutuihin maakaasuntoimituksiin. Uusi maakaasumarkkinalaki 587/2017 sisältää markkinoiden avaamiseen liittyvät perussäännökset.

Nyt tarkastelun kohteena olevassa esityksessä on kyse täydentävistä säännöksistä, jotka koskevat kaasun vähittäismarkkinoiden keskitettyä tiedonvaihtoa ja markkinaprosesseja. Esitetty sääntelymalli perustuu aiempaan, sähkömarkkinoita koskevaan, vuonna 2018 hyväksyttyyn ns. sähködatahubia koskevaan lainsäädäntöön. Talousvaliokunta on käsitellyt asiaa mietinnössään TaVM 21/2018 vp — HE 144/2018 vp. Sähkömarkkinoita koskevaan sääntelyyn verrattuna nyt esitetty kaasumarkkinoiden keskitetty tiedonvaihtojärjestelmä on kuitenkin suppeampi sekä toiminnallisuuksiltaan että merkitykseltään: loppukäyttäjillä ei ole asiakasportaalia datahubiin ja kaasun

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

käyttäjää on murto-osa sähkömarkkinoihin verrattuna. Säännöksiä on sen vuoksi karsittu sähkömarkkinalakiin verrattuna.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavassa esitetyin perustusteluin ja täsmäntävin muutoksin.

Maakaasun toimitusten selvitysjärjestelmä

Maakaasutoimitusten selvitys muodostaa yhtenäisen järjestelmän, jossa eri osapuolien — tuottajien, toimittajien, verkonhaltijoiden ja loppukäyttäjien — tulee toimia määrämuotoisten menettelytapojen mukaisesti, jotta markkinat voisivat toimia kilpailuun perustuvien toimitusten pohjalta.

Maakaasun vähittäismarkkinoiden keskeisiä toimijoita ovat jakeluverkonhaltijat, vähittäismyyjät ja loppukäyttäjät. Jakeluverkonhaltija vastaa maakaasun siirtämisestä jakeluverkossa eli maakaasun jakelusta ja kulutuksen mittauksesta. Vähittäismyyjä huolehtii maakaasun hankinnasta jakeluverkkoihin liittyneille loppukäyttäjille. Vähittäismyyjän loppukäyttäjälle toimittama kaasu koostuu käytännössä useiden erilaisten maakaasutuotteiden yhdistelmästä, jonka myyjä on hankkinut eri markkinoilta. Jotta vähittäismyyjä pystyy laskuttamaan asiakkaaltaan oikean määrän ja hankkimaan itse vastaavan määrän maakaasua, jakeluverkonhaltijan tulee toimittaa vähittäismyyjälle asiakkaan kulutustiedot. Verkonhaltijan tulee asettaa kulutustiedot samanaikaisesti asiakkaan saataville.

Maakaasumarkkinalain 29 §:n mukaan järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija vastaa maakaasujärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä huolehtii maakaasujärjestelmän tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä, maakaasujärjestelmän taseselvityksestä ja maakaasukaupan kauppapaikan ylläpitämiseen ja keskitettyyn tiedonvaihtoon liittyvistä tehtävistä (*järjestelmävastuu*). Nyt käsiteltävän ehdotuksen 32 a §:n mukaisesti järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija vastaa maakaasujärjestelmässä jakeluverkoissa käytävän maakaasukaupan markkinaprosessien edellyttämän tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetystä järjestämisestä ja taseselvityksestä jakeluverkoissa (*maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut*).

Esitetyn mallin mukaan järjestelmävastaavana siirtoverkonhaltijana toimisi Gasgrid Finland Oy, joka vastaisi keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä. Talousvaliokunta yhtyy arvioon siitä, että tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetty järjestäminen ja taseselvitys soveltuvat hyvin järjestelmävas- taavan siirtoverkon haltijan tehtäviin.

Suomen maakaasun vähittäismarkkina on kokonaisuudessaan pieni: ehdotettu jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien tiedonvaihto ulottuisi vajaaseen 7 000 käyttöpaikkaan. Vähittäismarkkinoilla toimii tällä hetkellä noin 24 jakeluverkonhaltijaa ja vähittäismyyjää. Talousvaliokunta pitää perusteltuna hallituksen esityksen mukaista järjestämistapaa: keskitetty taseselvitys ja tiedonvaihtomalli on kustannustehokkain tapa huolehtia markkinaprosessien järjestämisestä. Keskitetty tiedonvaihtomalli parantaa myös kuluttajien mahdollisuuksia kilpailuttaa kaasun toimittajia, ja sillä on arvioitu saavutettavan hajautettua mallia parempi tietoturvan taso. Keskitetyn tiedonvaihdon toteuttamisessa on toisaalta tärkeää varmistaa, ettei valittu malli mahdollista sellais-

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

ta keskenään kilpailevien yritysten tietojenvaihtoa, joka mahdollistaisi kilpailukäyttämisen yhdenmukaistamisen.

Kilpailun, toimivien markkinoiden ja ympäristötavoitteiden näkökulmasta on lisäksi tärkeää, että järjestelmä on avoin ja mahdollistaa myös muiden kaasutuotteiden kuin maakaasun, erityisesti biokaasun sisällyttämisen järjestelmään. Nyt ehdotettu keskitetty tietojenvaihto koskee vain verkon yhteydessä olevia laitoksia. Talousvaliokunta pitää tärkeänä kehittää jatkossa myös esimerkiksi off-grid-biokaasun alkuperätakuujärjestelmää. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota myös tarpeeseen varmistaa tulevaisuuden lainsäädäntöuudistuksissa järjestelmän yhteensopivuus EU-tason sääntelyn kehityksen, erityisesti uusiutuvan energian direktiivin (RED II) kanssa.

Ehdotetun maakaasumarkkinalain 33 §:n mukaan maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista perittävillä maksuilla voitaisiin kattaa järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle tehtävän hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset ja kohtuullinen voitto. Säännös vastaa sähkökaupan vastaavien järjestelmäpalvelujen hinnoittelusta annettuja säännöksiä. Sääntelyn taustalla on EU:n valtioneuvoston päätös ja siihen liittyvä EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö, ja talousvaliokunta pitää perusteltuna noudattaa tässä yhteydessä vakiintunutta sääntelykäytäntöä. Talousvaliokunta pitää tärkeänä seurata järjestelmän kustannustason kehitystä ja varmistaa tiedonvaihdon kustannusten kohtuullisuus. Energiavirastolla olisi lisäksi toimivalta vahvistaa palvelujen ehdot ja hinnoittelumenetelmät ennen niiden käyttöönottoa.

Vaikka olisi toivottavaa, että myös kuluttajilla olisi suora pääsy keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, tätä ei tässä vaiheessa ole markkinoiden pienen koon ja järjestelmän kustannustehokkuuden vuoksi pidetty tarkoituksenmukaisena. Etäluettavan kulutusmittauksen piirissä olevien käyttöpaikkojen lukumäärää tulee jatkossa pyrkiä kasvattamaan, mutta etäluettavien kaasumittareiden asentaminen kotitalouskohtaisesti olisi tässä vaiheessa kallis ratkaisu: Suomessa on vain noin 23 200 maakaasua käyttävää asiakasta, ja käytetyn kaasun arvo on vähäinen suhteessa kaasumittareiden asennus- ja hankintakustannuksiin, jotka ovat olennaisesti sähkömittareiden kustannuksia suuremmat. Talousvaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että nyt käyttöön otettavan järjestelmän merkitystä kuluttajanäkökulmasta vähentää olennaisesti se, että suurin osa maakaasua käyttävistä kotitalousasiakkaista on kaasun käyttöpaikkakohtaisen mittauksen ulkopuolella.

Tietosuojaa koskeva sääntely

Nyt tarkastelun kohteena olevassa esityksessä on kyse maakaasun vähittäismarkkinoiden markkinaprosesseissa käsiteltävistä tiedoista. Myös talousvaliokunnan arvioinnin keskiössä ovat nimenomaan ehdotuksen tietosuojan ja henkilötietojen käsittelyyn liittyvät säännökset.

Markkinaprosesseissa käsiteltävä tieto voi olla luonteeltaan yritysten liikesalaisuutena pidettävää tietoa, yhteiskunnan turvallisuuteen liittyvää salassa pidettävää tietoa, henkilötietoa tai tietoa, joka ei kuulu edellä mainittuihin luokkiin. Yksityishenkilöiden kaasunkulutusta koskevan mittaustiedon katsotaan olevan henkilötietoa, ja sen käsittelyn on tapahduttava EU:n yleisen tietosuojasetuksen määrittämän sääntelykehyksen mukaisesti. Toisaalta kaikki markkinaprosesseissa käsiteltävä tieto ei ole henkilötietoa. Esityksessä ei kuitenkaan ole pidetty mielekkäänä luo-

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

da eri tyyppisten tietojen käsittelyä varten eri menettelyitä ja järjestelmiä, vaan kaikkea tietoa käsiteltäisiin yhtenäisesti, niin että se täyttäisi henkilötietojen käsittelylle asetetut vaatimukset.

Nyt käsiteltävän esityksen keskeinen kysymys on ehdotetun sääntelyn ja EU:n tietosuoja-asetuksen säännösten suhde. Tiedon käsittely tapahtuisi tietosuoja-asetuksen mukaisesti ottaen kuitenkin huomioon ehdotetut kansalliset mukautukset. Vaikka yleinen tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, sen lisäksi tarvitaan tarkentavia kansallisia säännöksiä, koska asetusta ei yksinään muodosta riittävää sääntelykehystä maakaasumarkkinoiden markkinaprosessien järjestämiseksi. Kansallinen sääntely on toteutettava asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa.

Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus edellyttää, että käsittelyllä on yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen oikeusperuste. Keskeiset säännökset oikeusperusteista on annettu asetuksen 6 artiklassa. Tietosuoja-asetusta täydentävä kansallinen lainsäädäntö on mahdollista, kun henkilötietojen käsittely perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohtiin, eli silloin kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai kun käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

Talousvaliokunta pitää perusteltuna esityksen lähtökohtaa siitä, että maakaasumarkkina- ja maakaasun jakeluun liittyvät säädetty tehtävät ja velvoitteet, joita yrityksille annetaan osana maakaasutoimitusten selvitystä, muodostavat tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan mukaisen lakisääteisen velvoitteen, joka on oikeusperuste tietojen käsittelylle. Tämä ei toisaalta sulje pois sitä, etteikö osalla yrityksistä voisi olla tiedon käsittelylle myös muita perusteita, kuten suostumus tai asiakassopimus.

Edellä todettu mahdollistaa sen, että maakaasumarkkina- ja maakaasun jakeluun liittyvät säädetty tehtävät ja velvoitteet, joita yrityksille annetaan osana maakaasutoimitusten selvitystä, muodostavat tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan mukaisen lakisääteisen velvoitteen, joka on oikeusperuste tietojen käsittelylle. Tämä ei toisaalta sulje pois sitä, etteikö osalla yrityksistä voisi olla tiedon käsittelylle myös muita perusteita, kuten suostumus tai asiakassopimus.

Talousvaliokunta pitää perusteltuna arviota siitä, että nyt esitetyssä sääntelyssä on kyse nimenomaan tietosuoja-asetuksen mahdollistamista mukautuksista tietosuoja-asetuksen sääntelyyn ja että hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset on tältä osin toteutettu asetuksen salliman sääntelyliikkumavaran puitteissa. Sääntelyn lähtökohtana tulee yleisesti olla se, että tietosuoja-asetuksella sellaisenaan saavutetaan riittävä tietosuoja-asetuksen taso ja erityislainsäädännön käyttöön tietosuoja-asetuksen sääntelyssä suhtaudutaan pidättyvästi. Nyt ehdotetun sääntelyn tarvetta on kuitenkin arvioitu laajasti hallituksen esityksen perusteluissa, ja sääntelylle on talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan selkeät perusteet. Asian valiokuntakäsittelyn yhteydessä on kuitenkin ilmennyt tarvetta täsmentää esitettyä sääntelyä tietyiltä osin yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyllä tavalla.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä on lisäksi noussut esille kysymys siitä, tulisiko hallituksen esitykseen sisältyä tietosuoja-asetuksen 35 artiklassa tarkoitettu tietosuoja-asetuksen vaikutusten arviointi. Vaikka tietosuoja-asetuksen 35 artiklan 10 kohta mahdollistaa tällaisen arvioinnin toteuttamisen osana lainsäädäntöprosessia, asetuksen lähtökohtana on ensisijai-

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

sesti rekisterinpitäjän toteuttama vaikutustenarviointi. Tämä on ollut myös nyt esitetyn sääntelyratkaisun tarkoituksena. Talousvaliokunta korostaa, että järjestelmä vastaavan siirtoverkonhaltijan tulee tehdä tietosuoja-asetuksen edellyttämä vaikutustenarviointi maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon järjestelmästä.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä on kiinnitetty lisäksi huomiota erityisesti esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen 34 a, 32 a ja 32 b §:n suhteeseen yleisen tietosuoja-asetuksen 25 ja 32 artikloiden tietoturvaluutta koskeviin velvoitteisiin. On arvioitu, että tietosuoja-asetukseen ei näiltä osin sisälly kansallista liikkumavaraa. Talousvaliokunta pitää kuitenkin selvitettyä, että ehdotetuilla 34 a, 32 a ja 32 b §:illä ei ole tarkoitus luoda sellaista kansallista sääntelyä, jolla mukautettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 25 ja 32 artikloiden sääntelyä.

Talousvaliokunta katsoo, että ehdotetussa 34 a §:ssä on kyse siirtoverkonhaltijan riskien hallinnassa huomioon otettavista käyttämiinsä viestintäverkkoihin ja tietojärjestelmiin liittyvästä riskienhallinnasta. Tässä olisi otettava huomioon mm. järjestelmien turvallisuus sekä tietoturvaohjeiden ja häiriöiden käsittely. Kyse on siten osin erityyppisestä, laajemmin *järjestelmien riskienhallintaan* liittyvästä säännöksestä kuin tietosuoja-asetuksen 25 ja 32 artiklassa. Talousvaliokunta korostaa, että sovellettaessa 34 a §:ää on *henkilötietojen käsittelyn osalta* noudatettava tietosuoja-asetuksen sääntelyä. Ehdotettujen 32 a ja 32 b §:n osalta talousvaliokunta korostaa, että pykälissä viitatuilla tietoturvan asianmukaisella tasolla henkilötietojen käsittelyssä ei ole tarkoitettu poiketa yleisen tietosuoja-asetuksen määrittelemästä tasosta.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki maakaasumarkkinalain muuttamisesta

8 §. Järjestelmä vastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkolupa. Talousvaliokunta pitää perusteltuna täsmentää säännöstä niin, ettei siinä edellytetä keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen järjestämistä erillisenä liiketoimintayksikkönä. Riittävänä pidetään myös järjestelyä, jossa kyseinen liiketoiminto on kirjanpidollisesti eriytetty muista liiketoiminnoista siten kuin 13 luvussa säädetään. Toiminnan järjestämisessä tulee kuitenkin aina huomioida yksikön hallussa olevien tietojen asianmukaisen käsittelyn ja tietoturvan vaatimukset.

32 b §. Maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut. Talousvaliokunta ehdottaa pykälän 4 momentin henkilötietojen käsittelyyn liittyvien vastuiden täsmentämistä. Säännöksen tarkoituksena on, että *järjestelmä vastaava siirtoverkonhaltija* toimii rekisterinpitäjänä ja vastaa rekisterinpitäjälle kuuluvista velvoitteista myös siinä tapauksessa, että maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottaminen on ulkoistettu sen tytäryhtiölle tai sähkökaupan keskitetyt palvelut tuottavalle yksikölle.

58 a §. Velvollisuus käyttää maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita. Pykälän 2 momentin toisen virkkeen tarkoituksena on täsmentää ja selkeyttää maakaasukaupan keskitettyyn tiedonvaihtoon osallistuvien toiminnanharjoittajien vastuuta epätarkkojen ja virheellisten tietojen oikaisemisesta. Koska keskitetyssä järjestelmässä käsiteltävä tieto on aina peräisin vähittäismyyjiltä ja verkonhaltijoilta, on tarpeen säätää näiden toimijoiden velvoitteista huolehtia vas-

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

tuulleen kuuluvan, maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle toimittamansa tiedon täsmällisyydestä ja virheettömyydestä sekä toimittamansa virheellisen tiedon oikaisemisesta viipymättä. Talousvaliokunta ehdottaa pykälän sanamuotoa täsmennettäväksi. Säännöksen käsitteistöä yhtenäistettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 5 ja 16 artiklan kanssa siten, että siinä todettaisiin velvoitteesta huolehtia tiedon *täsmällisyydestä* ja virheettömyydestä ja *epätarkan* tai virheellisen tiedon *oikaisemisesta*. Henkilötietojen käsittelyn osalta säännös toteutettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohtaan perustuvan kansallisen liikkumavaran puitteissa. Vähittäismyyjät, jakeluverkonhaltijat ja maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö käsittelevät henkilötietoja pykälän tarkoittamassa tilanteessa maakaasumarkkinalaissa säädettyjen oikeusperusteiden perusteella. Pykälän sisältämän täsmennyksen lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdan säännökset tietojen täsmällisyydestä ja 16 artiklan säännökset oikeudesta tietojen oikaisemiseen velvoittaisivat suoraan vähittäismyyjiä, jakeluverkonhaltijoita ja maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista vastaavaa rekisterinpitäjää.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 104/2019 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 104/2019 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

maakaasumarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan maakaasumarkkinalain (587/2017) 31 §:n 3 momentti,
muutetaan 8 §:n 2 ja 4 momentti, 17 §:n 1 ja 4 momentti, 33 §, 34 a §:n 1 ja 2 momentti ja 41 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 34 a §:n 1 ja 2 momentti laissa 288/2018, sekä lisätään 3 §:ään uusi 15 a kohta sekä lakiin uusi 32 a, 32 b, 40 a ja 58 a—58 c § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

15 a) *maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköllä* toimintayksikköä tai yritystä, joka hoitaa maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kuuluvia tehtäviä;

8 §

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasuverkkolupa

Järjestelmävastaavaksi siirtoverkonhaltijaksi määrättävän on 6 ja 7 §:ssä säädettyjen vaatimusten lisäksi ennen luvan myöntämistä osoitettava järjestäneensä:

1) maakaasujärjestelmän tasapainotuspalveluihin, maakaasujärjestelmän taseselvitykseen ja maakaasukaupan kauppapaikan ylläpitämiseen liittyvät tehtävät erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäviksi;

2) maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyvät tehtävät ~~erillisen toimintayksikkönsä tehtäviksi~~ erillisenä liiketoimintana, joka on eriytetty siten kuin 13 luvussa säädetään.

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija voi Energiaviraston myöntämällä luvalla antaa 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja toisista Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista olevien siirtoverkonhaltijoiden kanssa yhteisesti omistamansa yhden tai useamman osakkuusyhtiön tehtäväksi. Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija voi antaa 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyvät tehtävät kokonaan omistamansa tytäryhtiön tai sähkökaupan vastaavia tehtäviä Suomessa hoitavan toiminnanharjoittajan tehtäviksi, jos Energiavirasto myöntää siihen luvan. Lupapäätökseen sovelletaan, mitä 5 §:ssä säädetään maakaasuverkkoluvan myöntämisestä ja tämän pykälän 3 momentissa järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle maakaasuverkkoluvassa asetettavista ehdoista. Maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyviä tehtäviä hoitavaan tytäryhtiöön ja toiminnanharjoittajaan sovelletaan, mitä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus), jäljempänä *tietosuojasetus*, säädetään henkilötietojen käsittelijästä.

17 §

Verkonhaltijan tehtävät maakaasun toimitusten mittauksessa

Verkonhaltijan on järjestettävä maakaasuverkossaan taseselvityksen ja laskutuksen perustana oleva maakaasun toimitusten mittaus sekä mittaustietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen maa-

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

kaasumarkkinoiden osapuolille. Taseselvityksessä ja laskutuksessa tarvittavat mittaukselliset tiedot on ilmoitettava käyttöpaikka-, syöttöpiste- tai mittauskohtaisesti.

Tarkempia säännöksiä maakaasun toimitusten mittauksesta maakaasuverkoissa annetaan valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea:

- 1) käyttöpaikan, varastointilaitteiston ja kaasua maakaasuverkkoon syöttävän laitteiston varustamista mittauslaitteistolla;
- 2) kaasun laadun mittausta;
- 3) mittauslaitteistolle ja -järjestelmälle asetettavia vaatimuksia;
- 4) mittauslaitteiston lukemista;
- 5) mittaustiedon toimittamista maakaasumarkkinoiden osapuolien hyödynnettäväksi;
- 6) mittausspalveluissa käytettävää aikajaotusta.

32 a §

Maakaasukaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tehtävänä on maakaasukaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen maakaasujärjestelmässä. Kehittämistoiminnalla on edistettävä tehokkaasti sekä maakaasumarkkinoiden osapuolien ja verkonhaltijoiden kannalta tasapuolisesti ja syrjimättömästi toteutettua maakaasukaupan ja taseselvityksen edellyttämää tiedonvaihtoa sekä tiedonvaihdon tietoturvan asianmukaista tasoa. Kehittämistoiminnassa on tehtävä yhteistyötä muiden maakaasualan yritysten kanssa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun tiedonvaihdon kehittämiseen kuuluvat ainakin:

- 1) tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen ja standardien kehittäminen ja niihin liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen;
- 2) maakaasualan yritysten tiedonvaihtoon käyttämien tietojärjestelmien yhteensopivuuden ja tiedonvaihdon oikeellisuuden edistäminen;
- 3) tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen ja standardien muuttamista koskevien ehdotusten tekeminen työ- ja elinkeinoministeriölle;
- 4) tiedonvaihtoon liittyvä tiedottaminen, koulutus ja neuvonta.

32 b §

Maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija vastaa maakaasujärjestelmässä jakeluverkoissa käytävän maakaasukaupan markkinaprosessien edellyttämän tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetystä järjestämisestä ja taseselvityksestä jakeluverkoissa (*maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut*). Maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja ovat:

- 1) jakeluverkoissa sijaitsevia käyttöpaikkoja ja kaasun syöttöpisteitä koskevien käyttöpaikkatietojen ylläpito;
- 2) vähittäismyynnin sopimusprosessien edellyttämän tiedonvaihdon järjestäminen jakeluverkoissa sijaitsevilla päivittäin luettavilla käyttöpaikoilla;
- 3) laskutuksen ja taseselvityksen perustana olevien mittaustietojen tiedonvaihdon järjestäminen jakeluverkoissa sijaitsevilla päivittäin luettavilla käyttöpaikoilla ja kaasun syöttöpisteissä;

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

4) maakaasukauppojen taseselvitys jakeluverkoissa ja taseselvitykseen liittyvän tiedonvaihdon järjestäminen;

5) 1—4 kohdassa tarkoitettujen palvelujen kattamien tietojen säilyttäminen.

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan on ylläpidettävä ja kehitettävä 1 momentissa tarkoitettuja toimintojaan ja palveluitaan sekä niiden hoitamiseen tarvittavia järjestelmiään ja rajapintoja toisten maakaasualan yritysten järjestelmiin siten, että palvelut ja järjestelmät toimivat tehokkaasti ja niiden käytettävyys on helppoa, niiden tietoturvan taso on asianmukainen ja edellytykset tehokkaasti toimiville maakaasun vähittäismarkkinoille voidaan turvata.

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan on tarjottava maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille tasapuolisesti ja syrjimättömästi sekä huolehdittava siitä, että sen tietojärjestelmissä käsiteltävien henkilötietojen ja liikesalaisuuksien sekä poikkeusoloihin varautumisen ja väestönsuojelun sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjen kannalta arkaluontoisten tietojen tietoturva on järjestetty asianmukaisesti.

Järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija ~~Maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö~~ toimii tietosuojasetuksen 4 artiklan 7 kohdassa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kuuluvissa tehtävissä.

33 §

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan tiedonvaihtopalvelujen maksut

Edellä 32 a ja 32 b §:ssä tarkoitetut tehtävät rahoitetaan erillisillä maksuilla, joita järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija on oikeutettu perimään siirtoverkkopalvelun, taseselvityspalvelun ja maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjiltä. Maksuilla voidaan kattaa järjestelmävastaavalle siirtoverkonhaltijalle tehtävien hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset ja kohtuullinen voitto. Maksujen määräytymisperusteiden tulee olla tasapuolisia ja syrjimättömiä.

Maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palvelumaksujen tulee perustua käyttäjien hyödyntämiin palveluihin. Maksut eivät saa perustua yksikön 32 b §:n perusteella keräämien tietojen markkina-arvoon.

Maksut ja niiden määräytymisperusteet on julkaistava.

34 a §

Siirtoverkonhaltijan velvollisuus huolehtia viestintäverkkoihin ja tietojärjestelmiin kohdistuvien riskien hallinnasta ja tietoturvallisuuteen liittyvästä häiriöstä ilmoittaminen

Siirtoverkonhaltijan on huolehdittava käyttämiinsä viestintäverkkoihin ja tietojärjestelmiin kohdistuvien riskien hallinnasta. Riskienhallinnassa on otettava huomioon:

- 1) järjestelmien ja tilojen turvallisuus;
- 2) tietoturvaohjeiden ja häiriöiden käsittely;
- 3) liiketoiminnan jatkuvuuden hallinta;
- 4) riskien seuranta sekä järjestelmien tarkastukset ja testaukset;
- 5) mahdollisten kansainvälisten standardien noudattaminen.

Siirtoverkonhaltijan on ilmoitettava viipymättä Energiavirastolle palvelujen tuottamisessa käyttämiinsä tietojärjestelmiin kohdistuvista merkittävistä häiriöistä ja palveluihin kohdistuvista

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

tai niitä uhkaavista merkittävistä tietoturvaloukkauksista sekä muista tapahtumista, jotka estävät näiden palvelujen toimivuuden tai häiritsevät niitä olennaisesti.

40 a §

Rekisterinpitäjä

Jakeluverkonhaltija toimii tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä, kun se suorittaa tässä laissa säädettyjä, maakaasukaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen liittyviä tehtäviä tai velvollisuuksia.

41 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Edellä 26 §:n 1 momenttia verkkopalveluiden myyntitietojen julkaisemisesta ja 2 momenttia niiden ilmoittamisesta Energiavirastolle sekä 58 a §:ää velvollisuudesta käyttää maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita sovelletaan suljetun jakeluverkon haltijaan vain, jos Energiavirasto on vahvistanut suljetun jakeluverkon haltijalle sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonasta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetut ehdot ja menetelmät.

58 a §

Velvollisuus käyttää maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on käytettävä maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita sekä huolehdittava siitä, että sen tietojärjestelmät ja tiedonsiirtoon käyttämät järjestelmät toimivat yhteensopivasti maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmien kanssa. Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvan, maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle toimittamansa tiedon **täsmällisyydestä ja virheettömyydestä** sekä toimittamansa **epätarkan tai** virheellisen tiedon **korjaamisesta** oikaisemisesta viipymättä.

58 b §

Maakaasukaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon säilyttäminen

Maakaasualan yrityksen on säilytettävä tässä laissa säädettyjä, maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, maakaasukaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen liittyviä tehtäviä tai velvollisuuksia suorittaessaan tai täyttäessään saamansa tiedot kuuden vuoden ajan sen kalenterivuoden päättymisestä, jota tieto koskee. Henkilötiedot on poistettava maakaasualan yrityksen rekisteristä tämän ajan päätyttyä, ellei niiden käsittelyyn tämän ajan jälkeen ole muuta oikeusperustetta.

Loppukäyttäjään yhdistettävissä olevan tiedon luovuttaminen

Maakaasualan yrityksellä on oltava loppukäyttäjän nimenomainen suostumus luovuttaa toiselle loppukäyttäjään yhdistettävissä oleva mittaus- tai kulutustieto, joka koskee loppukäyttäjän maakaasunkäyttöä, sekä muu tieto, jota loppukäyttäjä tarvitsee maakaasun toimittajan vaihtamiseen, jos se on saanut mainitun tiedon haltuunsa suorittaessaan tai täyttäessään tässä laissa säädettyjä maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, maakaasukaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen tai taseselvitykseen liittyviä tehtäviään tai velvoitteitaan. Tiedon saa kuitenkin luovuttaa ilman loppukäyttäjän suostumusta, jos luovutus:

1) on tarpeen tiedon luovuttajan tässä tai muussa laissa säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi;

2) on tarpeen tiedon vastaanottajan tässä tai muussa laissa säädetyn tiedonsaantioikeuden täyttämiseksi;

3) on tarpeen maakaasualan yrityksen ja loppukäyttäjän välisen sopimuksen täyttämiseksi, maakaasualan yrityksen ja loppukäyttäjän väliseen sopimukseen perustuvan asiakassuhteen hoitamisessa tai maakaasualan yrityksen ja loppukäyttäjän väliseen asiakassuhteeseen liittyvän tässä tai muussa laissa säädetyn velvoitteen täyttämiseksi;

4) koskee tietoa maakaasun siirron, jakelun tai toimituksen keskeyttämisestä ja on tarpeen rakennuksen tai sen osan tai siinä olevan omaisuuden suojelemiseksi keskeytyksestä aiheutuville vahingoille tai tällaisen vahingon selvittämiseksi ja luovutettavan tiedon vastaanottajana on rakennuksen tai sen osan omistaja tai haltija taikka rakennusta koskevan liittymissopimuksen osapuoli;

5) tapahtuu maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä Tilastokeskukselle ja on tarpeen Tilastokeskuksen lakisäätelysten tehtävien suorittamiseksi;

6) tapahtuu maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä ja on tarpeen yleistä energiamarkkinoihin tai energian käyttöön liittyvää tieteellistä tutkimusta tai yleistä energiamarkkinoihin tai energian käyttöön liittyvää päätöksentekoa palvelevaa viranomaispalvelusta varten.

Maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö ei saa luovuttaa 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa sellaisia tietoja, joiden perusteella loppukäyttäjä ja tämän sopimuspuoli voidaan tunnistaa suoraan. Yksikkö saa tällöin kuitenkin antaa käyttöoikeuden tietoihin, joiden perusteella loppukäyttäjä voidaan tunnistaa välillisesti. Luovutettuja tai käyttöoikeuden kautta saatuja tietoja ei saa luovuttaa edelleen, ellei maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö anna siihen lupaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 ja 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 10 §:n 1 momentin 7 kohta ja 16 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 10 §:n 1 momentin 7 kohta laissa 109/2019 ja 16 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 589/2017, sekä *lisätään* 10 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta seuraavasti:

10 §

Energiaviraston vahvistamat ehdot ja menetelmät

Energiaviraston tulee päätöksellään (*vahvistuspäätös*) vahvistaa verkonhaltijan, järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ja järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitoksen haltijan noudatettaviksi seuraavat palvelujen ehdot ja palvelujen hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottamista:

7) järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen ehdot sekä menetelmät järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämistehtävästä ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista perimien maksujen määrittämiseksi;

8) järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen ehdot sekä menetelmät järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan maakaasukaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämistehtävästä ja maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista perimien maksujen määrittämiseksi.

16 §

Seuraamusmaksu

Elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta:

2) rikkoo tai jättää noudattamatta maakaasumarkkinalain:

a) 14 §:n säännöstä verkon kehittämisvelvollisuudesta, jos kysymys on velvollisuuden olennaisesta tai pitkäkestoisesta rikkomisesta tai laiminlyönnistä, jonka Energiavirasto on 9 §:n nojalla velvoittanut korjaamaan, jos elinkeinonharjoittaja ei ole noudattanut päätöstä;

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

- b) 13, 15—17, 20—23 tai 25 §:n säännöksiä verkkoon pääsyn ja verkkopalvelujen järjestämisestä tai verkkopalvelujen hinnoittelusta;
 - c) 29, 31, 32, 32 b tai 35 §:ssä säädettyjä siirtoverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä tai niihin liittyviä velvoitteita;
 - d) 39 tai 46 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän laskutuksesta;
 - e) 42 tai 44 §:n säännöksiä toimitusvelvollisuudesta tai siihen liittyvistä velvoitteista;
 - f) 43 §:n säännöksiä sopimustietojen säilyttämisestä;
 - g) 49 tai 53 §:n säännöksiä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston tai varastointilaitteiston haltijan nimeämisestä ja toiminnan aloittamista koskevasta ilmoituksesta;
 - h) 50 tai 51 §:n säännöksiä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston taikka 54 tai 55 §:n säännöksiä varastointilaitteiston tai putkilinjavaraostoinnin käyttöoikeusjärjestelmästä, laitteiston käyttöoikeuden järjestämisestä tai palvelujen hinnoittelusta;
 - i) 56 §:n säännöksiä maakaasun varastointilaitteiston haltijan riippumattomuudesta;
 - j) 57 tai 58 §:n säännöksiä maakaasumarkkinoiden osapuolen tai verkonhaltijan tasevastuusta tai ilmoitusvelvollisuudesta;
 - k) 58 a §:n säännöksiä velvollisuudesta käyttää maakaasukaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita;
 - l) 59 §:n säännöksiä salassapitovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta edellyttäen, että elinkeinonharjoittaja on oikeushenkilö; tai
 - m) 60—63 tai 65 §:n säännöksiä toimintojen eriyttämisestä;
- — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2020 vp

Helsingissä 24.3.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juhana Vartiainen kok
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Joakim Strand r
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väättäinen sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen